

СТАНОВИЩЕ

на доц. д-р Лъчезар Любенов Перчеклийски за дисертационния труд на Ангелина Стефанова Василева – „Лексиката в Речника на Александър Лвович Дювернуа“, за получаване на образователната и научна степен
Доктор по професионално направление 2.1. Филология,
научна специалност *Български език*

1. Кратки биографични данни

Ангелина Василева е родена през 1969 г. в Благоевград. През 1996 г. завършва специалността „Българска филология“ (магистър) във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“. От 1990 г. до днес работи като учител по български език и литература в Средно училище „Св. св. Кирил и Методий“ – Симитли. През 2013 г. придобива I професионално-квалификационна степен от Департамента за информация и усъвършенстване на учители към Софийския университет „Св. Климент Охридски“, а през 2015 г. спечелва докторантски конкурс и е зачислена в задочна форма на обучение към Югозападния университет „Неофит Рилски“ – Благоевград.

В периода на докторантурата А. Василева е изнесла доклади на 8 научни конференции (една от които е в чужбина), има 1 участие във вътрешноуниверситетски проект и 10 публикации по темата на дисертацията (шест от тях са под печат).

2. Дисертационен труд

Дисертационният труд включва следните части: Глава I – *Увод*: с. 5 – 25; Глава II – *Общо описание на Речника*: с. 26 – 129; Глава III – *Частите на речта в Речника*: с. 130 – 309; Глава IV – *Лексикални пластове в Речника*: с. 310 – 327; Глава V – *Лексиката в Речника откъм функционалните ѝ разслоения*: с. 328 – 361; Глава VI – *Формални и семантични отношения между лексикалните единици*: с. 362 – 424; Глава VII – *Заключение (Наблюдения и изводи)*: с. 425 –

430; Използвана литература: с. 431 – 448; и Приложение (в отделно книжно тяло): 306 с.

Деветнадесети век е времето, в което се формира съвременният български книжовен език. Речникът на Александър Дювернуа, който излиза през 80-те години на това столетие, е лексикографски справочник, включващ по-скоро народна, отколкото книжовна лексика. В този смисъл изследването е ценно както за историята на новобългарския книжовен език, така и за съвременната българска диалектология.

В уводната част на дисертацията А. Василева е представила кратък преглед на трудовете по темата, целта на работата, задачите и методите на изследване. Разгледала е също историята на речниковото дело в България през Възраждането и биографията на автора на справочника – Ал. Дювернуа.

Прегледът на библиографията показва, че данните за Речника в нашата езиковедска литература „са откъслечни и повече от оскъдни” (с. 5). Основните изследвания върху Речника на Дювернуа са на Марин Дринов (в далечната 1893 г.) и на Веса Кювлиева (през 1972 г.). Такова цялостно изследване, като това на Ангелина Василева, досега не е правено. В този смисъл въпросът, с който се занимава докторантката, е много важен за българския език. Главната цел, която е поставена в дисертацията, е „да се извърши всестранен и изчерпателен анализ на първия завършен тълковен речник на българския език от чужденец – *Словарь болгарскаго языка*” (с. 6). Основният метод за представяне на езиковия материал в работата е дескриптивният. Като помощни в изследването са използвани още статистическият и сравнително-историческият метод.

В Глава II авторката е направила детайлно описание на Речника. Разгледала е неговата структура, строежа на речниковите статии, схващанията на Дювернуа за българския език, различните списъци, които са включени в справочника, и др. Също така, въз основа на данни от Предговора на П. А. Лавров, публикуван в третия свитък на Речника, А. Василева е проследила историята на създаването на „Словарь болгарского языка”, посочила е източниците, от които е ексцерпиран материалът. Сред тях са „сборници, приказки, пословици, поговорки, списания, вестници, оригинални и преводни художествени произведения и т.н.”, като „най-

голям е процентът на източниците от народното творчество” (с. 38 – 39).

В следващите основни глави от дисертацията докторантката класифицира думите по части на речта; разглежда лексиката според нейния произход и според функционалните ѝ разслоения (диалектни и архаични думи, термини, фразеологични словосъчетания и др.); отделя внимание на формалните и семантичните отношения между лексикалните единици (полисемия, синоними, антоними, пароними и др.), а също така и на правописа в Речника.

В последната глава авторката е обобщила своите наблюдения върху лексиката. Изводите отразяват поставените в *Увода* цели и задачи. Интерес представляват различните статистически анализи, които прави докторантката. Те дават „конкретни числови данни за броя на лексикалните единици в Речника, за разпределението им по части на речта, за принадлежността им към различните граматически категории” и др. (с. 426).

Голям е броят на трудовете в библиографията (около 216 заглавия без справочниците). Повечето от тях, съвсем естествено, са на български или руски автори. В списъка с литературата са включени всички важни изследвания, които имат някаква близка или по-далечна връзка с темата, като голяма част от тях са цитирани в труда.

Дисертацията е с внушителния обем от 448 с. Много полезно е приложението към нея, което включва сравнителни таблици и списък с всички думи в Речника по части на речта. Според авторката общият брой на лексемите в справочника на Дювернуа е 24669 единици.

Общото впечатление за дисертацията на А. Василева е положително. Авторката се е справила с трудната задача да ексцерпира, опише и анализира лексиката в Речника на Ал. Дювернуа. Класификацията и анализът са прецизни, текстът е четивен и добре структуриран. Езикът в работата следва особеностите на научния стил. Изводите в *Заклучението* (с. 326 – 337) са точни и отразяват напълно предварително поставените цели и задачи. В съдържанието на дисертацията не бяха открити следи от плагиатство. Използваните в текста трудове са цитирани коректно.

3. Автореферат

Авторефератът (49 стр.) отразява точно основните моменти от структурата и съдържанието на дисертационния труд. Приносите, които са представени в приложението, са действителни.

4. Статии, свързани с дисертационния труд

Към публикационната дейност на докторант Ангелина Василева се отнасят и 10 статии, 8 от които преди това са изнесени като доклади в различни научни конференции. Всички те са свързани с темата на дисертацията. В трудовете са разгледани въпроси, отнасящи се до: 1) съществителните, прилагателните, глаголите и наречията в Речника; 2) илюстративния материал към речниковите статии; 3) формалните и семантичните отношения между лексикалните единици; 4) заглавните думи; 5) правописа; 6) заетата лексика и др. Трудовете са публикувани в различни списания и сборници. Този факт дава възможност на повече учени да се запознаят с изследванията на докт. А. Василева.

5. Критични бележки

Тук бих искал да отбележа някои пропуски в дисертацията:

1) В текста се откриват неточности от техническо естество. Например често в работата вместо средно тире (–) се използва късо тире (-), което по принцип се употребява за полуслято писане или пренасяне. Срещат се пропуснати букви (напр. ... *вс эти формы...*; *художественни произведения*), на места шрифтът не се е визуализирал (напр. *Затъмняван~*) и др.

2) Налице са и някои неточности при класификацията на езиковия материал. Например при съществителните имена към „понятията за абстрактни явления” са включени конкретни названия като *вятър*, *дъжд*, *гръмотевица*, *мъгла* и др.

3) Общият брой на думите в таблицата (17608) на с. 420 се различава от този в текста (24669) на с. 131, 182 и др.

4) Добре е различните справочници в списъка с използваната литература да

се отделят от изследванията.

5) В дисертацията са допуснати и някои други неточности от различно естество (терминологични, стилистични и др.).

Споменатите по-горе пропуски са несъществени на фона на цялостния текст и не могат да повлияят на положителните впечатления от работата. Разбира се, тези неточности трябва да се отстранят при евентуално отпечатване на труда, каквото аз препоръчвам.

6. Общо заключение

В заключение може да се каже, че в дисертационния труд “Лексиката в Речника на Александър Лвович Дювернуа “ и съпътстващите го публикации докторантката е извършила огромна по обем изследователска и класификационна работа, която е приносна за българската лингвистика. Поради това **ще гласувам положително** за присъждането на образователната и научна степен „Доктор“ на Ангелина Стефанова Василева.

Благоевград,

15.09.2018 г.

/Доц. д-р Л. Перчеклийски/